

DOBRE FARMSKE PRAKSE

*Prof. dr Slavča Hristov, dr Branislav Stanković
Univerzitet u Beogradu - Poljoprivredni fakultet
e-mail: hristovs@agrif.bg.ac.rs*

Okvir prezentacije:

1. Definicija pojma dobre farmske prakse
2. Podela dobrih farmskih praksi
3. Razmatranje najznačajnijih dobrih farmskih praksi
4. Zaključak

1. Definicija pojma dobre farmske prakse

- Dobre farmske prakse (DFP): brojni postupci u proizvodnji u vezi sa odgajivanjem i reprodukcijom, ishranom, negom, smeštajem i držanjem, zdravstvenom zaštitom, dobrobiti i biosigurnosti.
- DFP treba da se definišu, kreiraju i implementiraju na farmi od strane lica koja upravljaju i rukovode, u saradnji sa veterinarom.
- DFP omogućavaju rentabilnu proizvodnju, smanjenje pojave zaraznih i drugih bolesti i gubitaka.

2. Podela DFP

- DFP u vezi sa zaštitom zdravlja svinja i primenom biosigurnosnih mera
- DFP u vezi sa ishranom svinja
- DFP u vezi sa dobrobiti svinja
- DFP u vezi sa veterinarsko - medicinskim proizvodima
- DFP u vezi sa opasnim materijama, otpacima i stajnjakom
- DFP u vezi sa obukom farmera

Uslovi, ishrana, ponašanje, dobrobit, zdravstveno stanje, DFP ...

P
r
e
v
e
n
t
i
v
a

1. DFP u vezi sa zaštitom zdravlja svinja i primenom biosigurnosnih mera

1.1. Obezbediti redovno i propisno obeležavanje svinja:

1.1.1. Usvojiti sistem za obeležavanje svinja od rođenja do klanja ili uginuća:

- obeležiti svinje na farmi: ID broj farme,
- prasad obeležiti pojedinačno, pre 45. dana starosti.

1.2. Sprečiti unošenje i širenje uzročnika bolesti u zapat svinja:

1.2.1. Obezbediti praćenje kretanja svinja (na samoj farmi i izvan nje) i zdravstvenog statusa za sve vreme proizvodnje.

1.2. Sprečiti unošenje i širenje bolesti u zapat svinja:

1.2.2. Usvojiti biosigurnosne mere radi kontrole pristupa ljudi, drugih domaćih i divljih životinja na farmu:

- radnici na farmi ne treba da gaje svinje na sopstvenom gazdinstvu,
- posetioci i zaposlena lica moraju prati ruke pre ulaska na farmu,
- radnici na farmi treba da vode računa o posetama stočnih sajмова, izložbi i drugih farmi, pogotovo onih sa lošim ili nepoznatim biosigurnosnim statusom,

- radna odeća radnika i posetioca mora biti čista,
- obuća se mora dezinfikovati pre napuštanja područja oblačenja i ulaska u svaki proizvodni segment,
- zabraniti ili ograničiti kretanje, kontrolisati i izvršiti sanitaciju svih vozila koja dospevaju na farmu ili pojedine proizvodne segmente,
- gume i donji postroj prevoznih sredstava na ulazu i izlazu farme treba obavezno dezinfikovati, i
- oznake zabrane ulaska na farmu i u pojedine proizvodne segmente treba da budu jasno uočljive.

1.2.3. Primeniti programe za kontrolu insekata i divljih životinja koji predstavljaju moguće vektore bolesti.

1.2.4. Obezbediti čišćenje i dezinfekciju staja, kao i upotrebu čiste opreme i uređaja iz pouzdanih izvora:

- periodično i po potrebi čistiti, prati i dezinfikovati sve površine staja i drugih prostora.

1.2.5. Sprovoditi redovnu deratizaciju.

1.2.6. Usvojiti odgovarajuće procedure za plansko i propisno sakupljanje i uklanjanje uginulih životinja.

1.2.7. U zapat uvoditi samo zdrave svinje (detaljno sagledavanje zdravstvenog stanja).

1.2.8. Svrsishodno opremiti i organizovati korišćenje različitih površina za gajenje svinja.

1.2.9. Proveriti zdravstveni (naročito sanitarni) status nerasta za veštačko osemenjavanje ili prirodno parenje.

1.3. Uspostaviti efikasan program kontrole zdravlja zapata svinja:

1.3.1. Povezati se sa veterinarskom stanicom ili drugom veterinarskom ustanovom, odnosno nadležnim veterinarom.

1.3.2. Razviti efikasan program zaštite zdravlja svinja (prevencija; sve farmske potrebe, regionalne i nacionalne zahteve u vezi sa nadzorom bolesti).

1.3.3. Redovno proveravati pojavu simptoma bolesti: obolele svinje izdvojiti, lečiti i starati se o njima.

1.3.4. Voditi redovno evidenciju: obeležiti lečene svinje i evidentirati sva lečenja.

1.3.5. Obavestiti veterinara ili nadležno telo o bilo kojoj sumnji na pojavu bolesti (“izgubljeni slučaj”).

1.3.6. Obezbediti higijenu životinja za sve vreme gajenja i transporta.

2. DFP u vezi sa ishranom i napajanjem svinja

2.1. Obezbediti životinjama kvalitetnu hranu i vodu:

2.1.1. Koristiti odgovarajuću hranu od dobavljača koji imaju dozvolu za proizvodnju i registrovani su prema propisima.

2.1.2. Obezbediti snabdevanje kvalitetnom vodom, koja se redovno kontroliše, zatim redovno održavaju uređaji za vodu, kao i sam kvalitet vode.

2.1.3. Koristiti posebnu opremu za skladištenje medicinskih dodataka hrani da bi se sprečila kontaminacija osnovne hrane.

2.1.4. Primenjivati lekove u hrani samo uz striktno poštovanje uputstava veterinarara.

2.1.5. Koristiti propisno hemijska sredstva u proizvodnji krmnog bilja na oranicama i pašnjacima.

2.1.6. Koristiti samo dozvoljena hemijska sredstva za tretiranje hrane, uz striktno poštovanje karence.

2.1.7. Definisati i sprovoditi plan uzorkovanja i analize u cilju sagledavanja izbalansiranosti hraniva.

2.2. Obezbediti primenu biosigurnosnih procedura u stajama i u vezi sa opremom za proizvodnju, transport i skladištenje hrane, kao i u vezi sa materijalom za hranu:

2.2.1. Definisati i izvršavati program održavanja higijene staja, opreme i skladišta hrane, kao i materijala za hranu.

2.2.2. Obezbediti odgovarajuće higijenske uslove za vreme skladištenja hraniva i drugih materijala koji služe za proizvodnju, transport, skladištenje i raspodelu hrane, uz sprečavanje kontaminacije.

2.2.3. Sprečiti kontaminaciju pod uticajem štetočina.

2.2.4. Odbaciti plesnivu hranu.

2.2.5. Odvojiti hraniva namenjena za različite vrste i kategorije.

2.2.6. Obezbediti da materijali za pakovanje hrane i ambalaža ne postanu izvori kontaminacije hrane.

2.3. Obezbediti sledljivost hraniva, komponenata za hranu, fabričkih smeša i hrane.

2.3.1. HACCP i GMP programi na mestu proizvodnje hrane (HACCP - program kontrole kritičnih tačaka rizika u proizvodnji, GMP – program dobre proizvodne prakse).

2.3.2. Voditi evidenciju hraniva ili hranljivih sastojaka (evidentirati račune ili otpremnice prema redosledu nabavke).

2.3.3. Voditi evidenciju o prirodi i poreklu hraniva i aditiva.

DFP 3 u vezi sa dobrobiti svinja

3.1. Definirati organizaciju ishrane i napajanja, da životinje nisu žedne, gladne i pothranjene:

3.1.1. Obezbediti dovoljne količine vode i hrane na bazi fizioloških potreba:

- kada se svinje (krmače, uglavnom) drže u boksovima - jedna nipl napajalica u svakom boksu;
- kada se svinje drže u grupama - jedna nipl napajalica na svakih 15 grla;
- pritisak vode dovoljno visok, protok vode 1 do 2 L u minuti;
- dužina hranilica dovoljna za ishranu svih svinja (kod ograničene ishrane i/ili dizajniranja da se smanji pojava agresivnosti).

3.1.2. Prilagoditi gustinu naseljenosti, broj napajalica i hranilica ili količinu hranu (komforni uslovi, odgovarajuće snabdevanje vodom i hranom).

3.1.3. Zaštiti životinje od toksičnih biljaka i štetnih supstancija.

3.1.4. Obezbediti redovno snabdevanje vodom (u slučaju kada voda za napajanje nije stalno na raspolaganju).

3.2. Obezbediti odgovarajuće životne uslove životinjama:

3.2.1. Dizajnirati i graditi objekte bez prepreka i drugih opasnosti po zdravlje životinja.

3.2.2. Obezbediti adekvatan prostor i čistu prostirku za odmor i ležanje životinja.

3.2.3. Obezbediti dovoljno prostora svinjama (da nije vlažan, klizav, oštećen i sl.).

3.2.4. Zaštititi životinje od nepovoljnih vremenskih uslova.

3.2.5. Obezbediti odgovarajuću kanalizaciju i ventilaciju.

3.2.6. Obezbediti termički komfor svim kategorijama:

- 28 - 30°C za prasad na sisi,
- od 27 do 24°C pri odbijanju prasadi,
- 18 - 20°C za odgajivalište, tov i reprodukciju.

Obezbediti aktiviranje ventilatora kada je potrebno.

3.3. Organizacijom tehnološkog procesa obezbediti uslove koji ne pospešuju nanošenje nepotrebnog bola, povreda i bolesti.

3.3.1. Definisati konkretan efikasan program upravljanja i rukovođenja zdravljem i vršiti redovnu kontrolu izvršenja istog.

3.3.2. Zaštititi životinje od povreda papaka.

3.3.3. Zbrinuti povređene životinje na odgovarajući način.

3.3.4. Ne koristiti postupke koji uzrokuju nepotreban bol.

3.3.5. Sprovoditi odgovarajuće postupke pri prašenju krmača i odbijanju prasadi.

3.3.6. Kod lišavanja života izbegavati nanošenje nepotrebnog bola.

3.3.7. Izbegavati veterinarske tretmane - ako nisu za dijagnostičke ili terapijske svrhe.

3.5. Obezbediti uslove životne sredine za ispoljavanje normalnih obrazaca ponašanja:

3.5.1. Ne ometati socijalni život životinja; u objektima obezbediti materijal za privlačenje pažnje (lanci, gume, baloni, drveni predmeti i sl.).

3.6. Obezbediti odgovarajuće tehničko znanje odgajivača:

3.6.1. Pratiti stanje dobrobiti životinja (odgajivači, opšte i stručne kompetencije).

4. DFP u vezi sa veterinarsko - medicinskim proizvodima

4.1 Propisno koristiti veterinarsko-medicinske proizvode:

4.1.1. Primenjivati medikaciju hrane prema uputstvu veterinara, uz striktno poštovanje doza i perioda karence.

4.1.2. Primenjivati odgovarajuće skladištenje i upotrebu medicinskih proizvoda, uz posebnu pažnju u vezi sa obezbeđenjem hladnog lanca (čuvanje lekova na niskim temperaturama u frižideru).

4.1.3. Voditi evidenciju u vezi sa upotrebom medicinskih proizvoda i tretmana (farmakološki nadzor):

- prijaviti lečenja da bi se unela u zdravstveno uverenje za životinja koje se šalju na klanicu,
- sačuvati kopije recepata,
- voditi evidenciju ulaza i izlaza medicinskih supstancija,
- voditi registar plana vakcinacije i njegove realizacije

.

4.1.4. Obezbediti odgovarajuću sanitaciju opreme i instrumenata za primenu lekova (čišćenje, pranje, dezinfekcija, sterilizacija).

4.1.5. Prijaviti sumnju na neželjeni efekat ili smanjenje efikasnosti leka (farmakološki nadzor).

4.1.6. Obezbediti racionalnu upotrebu antimikrobnih materija.

5. DFP u vezi sa opasnim materijama, otpadom i stajnjakom

5.1. Sprečiti kontaminaciju hrane i površina potencijalno opasnim supstancijama:

5.1.1. Primenjivati propisno čuvanje opasnih supstancija.

5.1.2. Voditi evidenciju o upotrebi opasnih supstancija.

5.1.3. Voditi računa da materije koje su u kontaktu sa životinjama ne sadrže toksične supstancije.

5.2. Definisati odgovarajuće upravljanje i rukovođenje u vezi sa opasnim otpadom, animalnim sporednim proizvodima i stajnjakom:

5.2.1. Obezbediti propisno skladištenje opasnog otpada, animalnih sporednih proizvoda i stajnjaka.

5.2.2. Obezbediti propisno odlaganje/uklanjanje opasnog otpada, animalnih sporednih proizvoda i stajnjaka.

5.2.3. Obezbediti propisno odlaganje i uklanjanje rezidua lekova i vakcina (sakupljanje od strane kompanija, spaljivanje kada/gde je dozvoljeno).

- 5.3. Obezbediti da prakse u tehnološkom procesu proizvodnje ne utiču negativno na lokalnu životnu sredinu:
- 5.3.1. Sprečiti oticanje otpadnih voda u okolnu životnu sredinu,
 - 5.3.2. Sprovoditi postupke koji sprečavaju oticanje osoke upotrebom stajnjaka u skladu sa lokalnim uslovima,
 - 5.3.3. Vršiti renoviranje i opremanje objekata u skladu sa najboljim dostupnim tehnologijama,
 - 5.3.4. Koristiti hemikalije (đubriva, poljoprivredna i veterinarska hemijska sredstva, pesticidi, itd.) na odgovarajući način da se izbegne kontaminacija životne sredine.

6. DFP u vezi sa obukom farmera

6.1. Upoznati farmera sa obavezama i odgovornostima koje su najbitnije za odgovarajuću organizaciju o obavljanje poslova na farmi:

6.1.1. Sprovesti obuku u vezi obaveze vođenja evidencije.

6.2. Omogućiti sticanje osnovnog znanja iz oblasti zdravlja životinja, higijene i primene biosigurnosnih mera:

6.2.1. Sprovesti obuku u vezi sa DFP - da bi se smanjio rizik po zdravlje životinja i ljudi.

- 6.3. Sticanje osnovnih znanja iz oblasti fiziologije i odgajivanja životinja:
- 6.3.1. Sprovesti obuku radnika u vezi sa obezbeđenjem potreba svinja,
- 6.3.2. Sprovesti obuku u vezi propisa iz dobrobiti životinja.
- 6.3.3. Štampati vodiče i druge edukativne materijale:
- 6.3.4. Potsticati usavršavanje radnika (u prasilištu, odgajivalištu, bukarištu, čekalištu, u vezi veštačkog osemenjavanja itd.).
- Sprovesti ciljanu obuku iz specifičnih oblasti.

Zaključak:

1. Pospešiti saradnju veterinarske službe i odgajivača.
2. Omogućiti kontinuiranu izgradnju opštih i stručnih kompetencija odgajivača.
3. Podržati osavremenjavanje znanja odgajivača iz oblasti:
 - ponašanja i dobrobiti svinja,
 - reprodukcije svinja,
 - ishrane svinja,
 - zaštite zdravlja svinja,
 - biosigurnosti na farmama.
4. Identifikovati loše farmske prakse.
5. Podržati uvođenje dobrih farmskih praksi.

Zahvaljujem se na pažnji!